

ЛІТЕРАТУРА

1. Авраменко С.М., Марченко О.Г. Емоційні переживання та депресивність у підлітковому віці // Науковий часопис НПУ ім. М.П. Драгоманова. Серія 3 12. Психологічні науки: Зб. Наукових праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2010. – С.336 – 349
2. Ильин Е.П. Эмоции и чувства. – СПб.: Питер, 2001. – 245с.
3. Исламшина Т.Г. Молодежные субкультуры. – Казань, 1997. – 116 с.
4. Комер Р. Патопсихология поведения. Нарушения и патологии психики. – СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 608 с.
5. Пекрун Р. Эмоциональные расстройства: этиология и анализ условий возникновения // Клиническая психология / Под ред. М. Перре, У. Бауманна. – СПб.: Питер, 2002. – С.833 – 835
6. Пивоварник І.М., Буракова КВ. Проект соціально-психологічної роботи з сучасними неформальними молодіжними субкультурами // Актуальні проблеми практичної психології. Збірник наукових праць. Частина 1. – Херсон: П.П. Вишемирський В.С., 2008. – С.308-313
7. Степанов В.Г. «Трудные» школьники из неформальных групп общения // Психология трудных школьников. – М.: Академия, 1996. – С. 281-298
8. Фельдштейн Д.И., Радзиховский Л.А. Методические рекомендации по изучению особенностей неформальных молодежных объединений. – М., 1987
9. Херпертц-Дальманн Б. Нарушения социального поведения, девиантное поведение и делинквентность // Ремшидт Х. Детская и подростковая психиатрия / Пер. с нем. – М.: изд-во ЕКСМО-Пресс, 2001. – С. 384-392
10. Хоф Р. Возникновение и развитие гендерных исследований // Пол, гендер и культура. – М., 1999. – С.35-44

Резюме. Проаналізовано теоретичні основи дослідження проблеми молодіжних субкультур в контексті соціально-психологічних теорій; розглянуті особливості емоційних та поведінкових порушень у підлітків із певних субкультур; розкриті гендерні відмінності в емоційних та поведінкових порушеннях у підлітків - представників молодіжних субкультур. **Ключові слова:** молодіжна субкультура, емоційні та поведінкові порушення, гендер, підліток, корекція та профілактика.

Резюме. Проанализированы теоретические основы исследования проблемы молодежных субкультур в контексте социально-психологических теорий; рассмотрены особенности эмоциональных и поведенческих нарушений у подростков из определенных субкультур; раскрыты гендерные отличия в эмоциональных и поведенческих нарушениях у подростков - представителей молодежных субкультур. **Ключевые слова:** молодежная субкультура, эмоциональные и поведенческие нарушения, гендер, подросток, коррекция и профилактика

© 2012

О. В. Запороженко (м. Ізмаїл)

ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІ АСПЕКТИ У ВЧЕННІ СУЧАСНОГО ІНДІЙСЬКОГО МІСТИКА БХАГАВАНА ШРІ РАДЖНІША (ОШО)

Останнім часом ми спостерігаємо процеси, коли містика все більше і більше стає звичайною складовою масової культури. Про це свідчить і тривалий телевізійний проект "Битва екстрасенсів" і цикл передач "Неймовірно, але факт", багато медіа-програм про непізнане і містичне, популярність жанру фентезі, велика популярність літератури містичного та езотеричного характеру. На наш погляд, зацікавленість містичними вченнями і містикою взагалі пов'язана із тим, що людина не задовольняється існуванням лише у соціокультурному «горизонтальному» вимірі, прагне до трансцендентних вимірів буття, прагне бути причетною до метафізичних, духовних та містичних аспектів буття. Духовний голод людини, її «екзистенційний вакуум» не можуть задовольнити суто наукова картина світу та раціональне мислення; вона бажає в Бутті бачити таємницю, а не лише бездушний космос, керований відомими законами або, що ще гірше, незрозумілою навіть самим вченим «темною» матерією і енергією; а в житті людина хоче бачити вищий сенс, сакральний зміст і перефразуючи відоме августинівське «людська душа по природі християнка» можна також сказати, що «людська душа по природі є містиком».

Фундаментальними дослідженнями релігійного досвіду і релігійної психології займалися В. Джеймс, З. Фройд, К.-Г. Юнг, А. Адлер, Г. Олпорт Е. Фром та ін. Типології універсальних характеристик містичного феномену були запропоновані такими західними вченими як В. Джеймсом, А.Швейцером, В.Стейсом, Ф.Стренгом,

Ф.Фалпольдом. Проблемою проникнення східних містичних традицій в нашу культуру займалися такі дослідники як П. Гуревич, І. Григулевич, Є. Парнов, М. Шахнович, С. Хоружий, Є. Торчинов, Н. Жиртуєва, О. Предко тощо. Але ще залишається мало дослідженою проблема впливу на європейську свідомість такого неоднозначного сучасного індійського містика як Бхагаван Шрі Раджніша (Ошо), хоча його вплив вважається колосальним, саме завдяки йому захід мав можливість ознайомитися із універсальними принципами побудови східних релігійно-філософських систем, залучитися до процесу «духовної трансформації», а також ознайомитися з основними психотехніками та духовними практиками. Раджніша порівнюють навіть із такими постатями як Гаутама Будда, Махатма Ганді та Джавахарлал Неру, що змінили долю Індії. Метою цієї роботи є розглянути фактори привабливості, актуальності, затребуваності і психотерапевтичної значущості містики широко поширеного і зараз індійського містика Раджніша Чандри Мохана (1931-1990 р.р.), більш відомого як Бхагаван Шрі Раджніш (Ошо), який в 1966 р. залишив університет, де викладав філософію на посаді професора і відправився по містах Індії з проповіддю власного вчення, яке являло собою парадоксальну суміш тантризму, дзен-буддизму, даосизму, суфізму, хасидизму, ніцшеанства, психоаналізу, вчень Крішнамурті і Гурджієва. І хоча проповіді Раджніша не мали особливого успіху серед корінних жителів Індії (Раджніш це пов'язував з інертністю їх свідомості, відсталістю, неосвіченістю, зайвою відданістю традиціям), у 1968 р., коли він оселився в Бомбеї, у нього незабаром з'явилися перші учні із Заходу, духовні запиту яких індійський містик успішно задовольнив. В 1974 р. в м. Пуна (Індія), відкривається перший ашрам-комуна, який міг приймати одночасно до 2 тис. осіб, і за рік через нього проходило до 50 тис. людей. Кожен день Раджніш виступав з проповідями-лекціями, які записувалися на магнітофон і видавалися у вигляді окремих книг.

Сам Раджніш став згодом називати себе "Бхагаваном", що можна перекласти як "Господь", але цей термін часто вживається як шаноблива форма звернення до духовних вчителів (гуру) в Індії. Отже, цей містик став більше відомий як Бхагаван Шрі Раджніш або просто Ошо, що означає "океанічний". Взагалі, містик часто використовує образ океану з тим, щоб натякнути своїм послідовникам, що він сам глибокий, невичерпний, таємничий і різноманітний як океан, також образ океану доволі часто використовується ним як символ невичерпності та таємничості Буття.

На наш погляд, Раджніш – це один з найбільш суперечливих, неоднозначних але дуже привабливих містиків ХХ століття, про що свідчить його популярність і невичерпний інтерес до нього навіть через 20 років після його смерті. І все це незважаючи на скандальну репутацію його самого, його послідовників та створених ними "комун", які намагаються вести автономне існування і які були своєрідною альтернативою західному "суспільству несвободи". Багато чуток викликали і фінансові афери у комунах і сотня найдорожчих у світі машин на той час, 4 особистих літака, бойовий гелікоптер, озброєна автоматами охорона, судові процеси як в Індії, так і в Америці і, навіть, неодноразові ув'язнення. Його наближених звинувачували в шахрайстві, в торгівлі наркотиками, в організації сексуальних оргій, спробах вплинути на місцеву політику в штаті Орегон тощо. Чимало шуму і ажіотажу навколо нього створили його власні публічні ексцентричні вислови і "пророцтва" [1].

Проте, на наш погляд, незважаючи на масу негативних фактів з життя самого індійського гуру, його послідовників і порядків у створених ними комунах-ашрамах слід визнати, що Раджніш - це унікальний феномен, про що свідчить його неперевершена популярність, яка пояснюється не тільки універсальним характером і простотою його містики, але актуальністю і психотерапевтичною спрямованістю самих його бесід і містичних практик.

Містик у своїх бесідах так чи інакше торкався поширених в світі містичних традицій і релігій, синтезував елементи як східного так і західного світогляду і тому був зрозумілим представником різних релігійних поглядів та традицій і, навіть, атеїстам. І незважаючи на те, що Ошо відрізнявся критичним сприйняттям всіх традиційних форм релігії він, в той же час досить чітко відчував і формулював їх інваріант - містичний аспект, екзистенціальну суть, ядро кожної релігії. Самим головним в кожній релігії він вважав пошук божественного начала в самій людині, він намагався привернути увагу саме до тих моментів в різних релігійно-філософських вченнях, де мова йде про інтроспекцію, самопізнання та пошук внутрішньої божественної суті людини.

Також Раджніш не пропонує ніяких складних, надуманих метафізичних концепцій, в його містиці немає ніяких божеств, немає метафізичного складного вчення про умоглядні рівні реальності, якими рясніють інші містичні вчення, немає заплутаної східної термінології, традиційної для індуїстських і неіндуїстських напрямків. Він навіть не користується поширеними у всіляких містичних і езотеричних вченнях поняттями. Більше того, сам Ошо стверджував, що у нього немає ніякого вчення, ніякої системи, немає учнів і, навіть, послідовників в традиційному сенсі. Він - екзистенціален і лише ділиться своїм світовідчуттям, своїм "блаженством" з іншими, розглядаючи інших лише як своїх попутників у подорожі по життю. Для нього є містичним само Буття - природа, що наповнена таємницею, величністю, сакральним змістом.

Популярність Раджніша також пов'язана із тим, що його духовна практика не передбачає ніякого аскетизму. Навпаки, вчення Ошо гедоністично, він закликає насолоджуватися всією повнотою життя, не відкидаючи ніяких його аспектів. Життя для нього – це не іспит або випробування, а танець, пісня, радість. Ідеал

для Ошо - це людина «Зорба-Будда». Грек Зорба - персонаж роману Нікоса Казандзакіса - людина горизонтального вимірювання, чистий гедоніст, який вміє насолоджуватися життям, жити "тут і зараз". Він абсолютно вільний, у тому числі і від моральних заборон, для нього немає особливої різниці між матерією і духом, Богом і дияволом. Але для нього життя - це не містичний, а біологічний процес - це одна крайність. Будда - людина вертикального виміру, це - аскет, який сприймає життя як страждання, а в задоволеннях бачить небезпеку для духовної досконалості. По-справжньому досконала людина, згідно з Ошо, синтезує в собі горизонтальний і вертикальний виміри, не втрачаючи ані духовності, ані життєвого екстазу. Радості життя набувають у цій людині божественний, сакральний характер.

Однак, на наш погляд, найбільш важливий момент, що пояснює популярність і затребуваність Ошо, пов'язаний із тим, що він відповідає на важливі духовні виклики сучасності: тотальну відчуженість людини в умовах сучасного західного суспільства споживання, "одномірність" масової культури, "екзистенційний вакуум" (В. Франкл) та невротичність (Е. Фром) сучасників, бажання людини знайти опору в якій-небудь релігійно-філософській містичній системі.

Достатньо повний, чіткий соціокультурний і психологічний опис соціально-детермінованих неврозів, проблеми відчуження та само відчуження людини дали представники Франкфуртської школи, засновники "критичної теорії суспільства" (Г.Маркузе, Т.Адорно, Е.Фром та ін.). Вони намагалися осмислити соціокультурні реалії ХХ століття на основі синтезу ідей психоаналізу та різних соціально-філософських доктрин і прийшли до висновку про відчужуючий, дегуманізуючий вплив сучасного західного індустріального суспільства споживання на людину, в результаті чого вона стає пригніченою (навіть якщо цього і не усвідомлює), зведеною лише до певної соціальної функції. Також певним чином формується її свідомість, поведінка, несвідомі потяги, бажання для того щоб непомітно маніпулювати нею у всіх сферах життя за допомогою гігантської індустрії масового суспільства споживання.

Так, в своєму видатному творі "Одномірна людина" Г. Маркузе прямо пише про те, що людина все більше відчужується від своїх справжніх потреб, керуючись хибними, які нав'язуються індивіду особливими соціальними інтересами в процесі маніпулювання ним. Більшість людських потреб (розслабитися, розважитися, споживати і вести себе у відповідності з рекламними зразками, любити і ненавидіти те, що люблять і ненавидять інші) належать до категорії хибних потреб, які були завжди результатом того, що суспільство формує індивідуальні потяги, потреби і прагнення згідно з попередньо заданим, потрібним системі напрямком. Ці потреби мають суспільний зміст і функції і визначаються зовнішніми силами, контроль над якими є недоступним індивіду. І незалежно від того, наскільки він ототожнює себе з ними і знаходить себе в їх задоволенні, вони залишаються тим, чим були з самого початку, - продуктами суспільства, що пригнічують людину, мають дегуманізуючий вплив. Задоволення цих помилкових потреб може приносити значне задоволення, але це - лише "ейфорія в умовах нещастя" [2, с. 6-7]. Подібним же чином внутрішній світ сучасників описує і Е.Фром: "У нашому житті немає братерства, щастя, задоволеності; це - духовний хаос і мішанина, близькі до божевілля, - причому не до середньовічної істерії, а скоріше до шизофренії - коли втрачено контакт із внутрішньої реальністю, а думка відокремилася від афекту [3, с. 144].

Раджніш дуже чітко вловив цю духовну ситуацію часу, визначивши сутність людського перманентного нещастя як відчуженість людей від самих себе і буття в цілому: "Світ страждає через те, що вперше за всю історію людина втратила зв'язок з буттям. Ніхто і ніколи не страждав так, як страждаємо ми. У минулому люди були бідні, але вони не були так духовно бідні як ми сьогодні. Люди ніколи не відчували такого духовного голоду, який ми відчуваємо зараз. Всі мої зусилля спрямовані на те, щоб допомогти вам усвідомити буття. Якщо людина не пустить у буття своє коріння, у неї взагалі немає майбутнього" [4, с. 7]. Складно в цьому моменті сперечатися з Раджнішем, оскільки само поняття "щастя" походить від слова "частина" і означає причетність до чогось цілого - Природи, Всесвіту, Буття. І якщо людині вдалося вкоренитися в Бутті, вона буде цілісною, здоровою і щасливою. Проте тут виникає питання: чому раніше люди так не страждали, як страждаємо ми, і чому вони раніше не були так духовно бідні, як ми? Яка принципова різниця між нашою епохою і попередніми епохами?

Пояснюючи відчуженість людини від буття і, як наслідок, її внутрішню незадоволеність і суперечливий внутрішній стан сучасників, Е. Фром називає психологічну причину - власне самосвідомість, розум і уяву, які вирвали людину з органічної єдності з природою, перетворивши її на свого роду аномалію. Розум людини є, з одного боку, благословенням, божественним даром, з другого також є прокляттям. Саме розум постійно ввергає людину в неминучий конфлікт із світом і самою собою [5, с.158-159]. Людина не може відмовитися від власного розуму, і їй доводиться шукати шляхи примирення із самою собою і світом. Е. Фром слушно вважає, що історія вигнання Адама і Єви з Раю - це як раз символічний образ втрати гармонії зі світом внаслідок набуття знань. Адже вони втратили Рай саме після того як скуштували заборонений плід з «дерева знання добра і зла». Саме тоді їм відкрилися ті знання, які привнесли в їхню душу конфлікт. Нагадаємо, що після того, як Адам і Єва скуштували плоди з дерева пізнання, вони відразу ж виявили, що нагі і засоромилися самих себе й один одного (перший конфлікт себе з природою), потім вони стали ховатися і від Бога, відчуваючи свою провину. Прабатьки

людства були вигнані в світ дикої природи вже з внутрішнім конфліктом. Отже, саме розум породжує вічне невдоволення людини, змушуючи її постійно прагнути до чогось нового, більш досконалого. Е. Фром вважає, що сам прогрес людства - це наслідок внутрішньої незадоволеності, суперечливості людського існування. Вигнана з Раю людина, яка втратила зв'язок із природою, змушена йти вперед: "людина повинна пояснити собі саму себе і сенс свого існування, вона прагне подолати цей внутрішній розрив, вона мучена бажанням "абсолютності", гармонії, яка зніме прокляття, що розділили її з природою, з іншими людьми, з самою собою" [6, с.159]. Відчуваючи чужі, небезпечні, некеровані і незбагненні сили природи, щоб позбутися неспокою, тривоги, страху людина шукає притулок у інфантильній свідомості, коли створюється образ Бога-Отця, який має вищу мудрість і силу, і може забезпечити надійний захист. Але це можливо тільки в тому випадку, якщо людина слідує Його наказам, шанує Його: «І ви будете освячуватися, і будете святі, бо Я – Господь, Бог ваш. І ви будете пильнувати постанови Мої, і будете виконувати їх. Я – Господь, що освячує вас» (Книга Левит 20:7-8). Так, згідно з Е.Фромом, виникають авторитарні форми релігії, які являють собою лише прояв інфантильної свідомості, колективний невроз, викликаний відчуттям безпорадності, самотності, розгубленості у світі [7, с.150-151].

Власне кажучи, протягом багатьох століть людина знаходила притулок в інфантильній свідомості, яку забезпечувала авторитарна релігія. У теократичному традиційному суспільстві, де кожна соціальна роль і кожен статус були чітко регламентовані, людина завжди відчувала себе причетною до чогось більшого ніж вона сама, саме тому і не відчувалося ніякого відчуження. Але з Нового часу ситуація кардинально змінюється: стрімко відбувається секуляризація, поступово всі сфери суспільного життя виходять з під впливу церкви. Авторитет церкви руйнується під потужним натиском наукового знання, раціоналізму, світської освіти та культури що бурхливо розвиваються, результатом чого стає відоме ніцшеанське "Бог помер". Побічним продуктом катастрофи авторитарної релігії як раз і є загострення почуття самотності, занедбаності, меншовартості, оскільки того Бога-Отця, на якого можна було сподіватися вже немає, але і інфантильна свідомість в той же час не подолана. Людині ще тільки належить навчитися мати справу з реальністю такою, яка вона є сама по собі, зрозуміти, як правильно використати свій розум, зрозуміти світ і свою роль у світі об'єктивно, не впадаючи в ілюзії, усвідомити саму себе і свої можливості. Ось до цього переважна більшість виявилася абсолютно не готовою.

Як виявилось, раціональність, яка прийшла на зміну авторитарній релігії, сама по собі не принесла людині очікуваної свободи, а, навпаки, стала чинником відчуження людини. Аналізуючи розумові процеси сучасників, Е. Фром приходив до висновку, що вони - лише підробка під розум, і являють собою всякого роду раціоналізації - порожні розумові оболонки, розумові кліше і штампи, які легко приймаються і відкидаються в залежності від думки спільноти. Вони не висловлюють справжні людські почуття і переконання і не мають емоційної матриці, а служать людині лише засобом її залучення до більшості ціною власного самовідчуження: "людина приймає за істину те, що вважає справжнім більшість; її судження визначаються потребою контакту зі стадом і страхом опинитися в ізоляції" [8, с. 182]. Таким чином, просвітники поквапилися, проголошуючи людину як "homo sapiens", і їй належить пройти ще велику відстань, щоб стати Homo sapiens".

Ключовим моментом усього вчення Раджніша також є проблема внутрішньої розщепленості людини, її тотальної відчуженості, яка викликає в людині відчуття того, що втрачається щось важливе в її житті. Вона не може зрозуміти що саме вона втрачає і не може це висловити, але відчуває, що порушена деяка внутрішня цілісність, в результаті якої між нею і буттям існує якась прірва, перманентна відчуженість, що змушує людину постійно відчувати власну неповноцінність, незавершеність, екзистенційну порожнечу, результатом чого і стає "нещасна свідомість".

Раджніш пов'язує страждання сучасників з неусвідомлюваністю, яка проявляється у всіх сферах життя. Це означає те, що хоча людина і знаходиться в стані перманентної активності і, навіть, дуже бурхливої діяльності, її розумовий процес триває постійно, навіть під час сну, емоції її буквально захльостують, але людина все ж насправді не усвідомлює ані своїх вчинків, ані думок, ані почуттів. У неї створюється лише ілюзія, що вона є суб'єктом своїх думок, вчинків і почуттів, а насправді вони відчужені від неї, перетворилися в чужі їй автоматичні процеси. Саме тому Ошо часто порівнює сучасників з сомнамбулами - вони рухаються як уві сні, їх думки і почуття більше схожі на сні, ніж на живу, розумну відповідь реальності; в своїх вчинках, мисленні і в почуттях вони дуже суперечливі і відчужені від самих себе та реальності. Людина діє в одному напрямку, думає в іншому, а відчуває в третьому - вона постійно роздроблена, фрагментована, вона втратила свою цілісність, єдність, живе лише на периферії, повністю позбувшись зв'язку із центром - своїм справжнім "Я" [9, с.27]. Постійно живучи в цій внутрішній суперечності людина, що не має ніякої вкоріненості в бутті, природно відчуває себе нещасною, незважаючи на всі матеріальні блага, які їй надає сучасна цивілізація. У людини є лише два виходи: або стати усвідомленою, що вимагатиме від неї певних зусиль - треба буде побачити хибність свого ілюзорного "я" - "его", яке являє собою помилкове самовідчуття людини, соціально детерміновані, нав'язані ззовні думки, бажання, дії, знайти в собі ядро, знайти своє справжнє "Я", навчитися бути центрованою в собі. Інший шлях - це стати ще більш несвідомою, приспати себе настільки, щоб навіть не відчувати цю відчуженість і внутрішню дисгармонію. Сучасна культура як раз орієнтована на те, щоб направити людину другим шляхом - своєрідною анестезією є

алкоголь, наркотики, гральний бізнес та інші аддикції, всілякі розваги і, навіть, "опіум релігії". Все це служить тому, щоб допомогти людині хоча б на час забути про своє перманентне нещастя, замінити "нещасну свідомість" будь-якою подобою щастя, нехай навіть його сурогатом. Звичайно, що це шлях в нікуди. Тут доречно згадати слова Ісуса Христа: "Увійдьте тісними ворітьми, бо просторі ворота й широка дорога що веде до погібелі, - і нею багато-хто ходять. Бо тісні ті ворота, і вузька та дорога, що веде до життя, - і мало таких, що знаходять її!" (Мф 7:13-14). Найчастіше люди вибирають саме другий шлях, тому що він доступний, широко розрекламований маскультурою, зрозумілий, поширений.

Однак, Раджніш вважає що справжній шлях до внутрішньої цілісності людини і щастя - це шлях медитації, яка полягає в усвідомленні людиною своєї поведінки, мислення, почуттів і настрою. Перший крок в процесі самоусвідомленості - стати дуже уважним, пильним в кожному своєму жесті, в кожному русі, вчинку. У міру усвідомлення своєї поведінки поступово зникає автоматизм в поведінці людини і її поведінка стає адекватною її внутрішньому світові та реальності. Другий крок полягає в усвідомленні своїх думок, а точніше, факту божевілля свого власного розуму. Раджніш виступає проти квазімислення, носіями якого є сучасники. Весь потік так званого мислення являє собою справжній хаос уривчастих, що суперечать один одному кліше, стереотипів, розумових штампів і звичок. Якщо людина протягом хоча б десяти хвилин чесно запише свій так званий розумовий процес, вона буде вражена тим, наскільки її власний розум є хворим, шизофренічним.

Особливо це є актуальним в умовах постійного «бомбардування» свідомості людини засобами масової інформації та всілякими засобами реклами. На людину обрушується потік несистематизованої, уривчастої, різномірної інформації, часто негативного емоційного забарвлення яка не може бути засвоєна людиною, інтегрована в її світогляд як корисне заняття, а вона залишається на периферії свідомості, створює постійний розумовий фон, який можна визначити не як внутрішній діалог людини а, скоріше, як незв'язний, безупинний гомін, що тримає людину в стані постійного психоемоціонального напруження, негативно впливає на її фізичне самопочуття.

Подолати цей «божевільний розум» також допомагає усвідомленість. У процесі спостереження за власними розумовими процесами якісно змінюється сам процес мислення. Тут можна за аналогією згадати про те як істотно змінюється поведінка дитини, коли вона помічає, що за нею спостерігають. В процесі самоспостереження божевілля розуму поступово проходить, "думки починають слідувати певним зразкам - їх хаосу більше немає, вони стають більш і більш космосом і тоді панує глибокий мир" [10, с.31]. Результатом припинення хаотичної діяльності розуму буде внутрішній спокій та тиша, яка є не просто відсутністю шуму, а якісно новим екзистенційним станом, сповненим власною красою, гармонією, глибиною. Саме внутрішня тиша є справжнім центром нашого існування і Раджніш її порівнює з центром циклону: щоб не відбувалося навколо, на центр це не має ніякого впливу - він залишається тихим та спокійним. Також Раджніш встановлює глибокий екзистенційний зв'язок між тишею і «Ядром» людини: «Це не ваша тиша. Ви і є тишею. Вона не належить вам, це ви їй належите і в цьому її велич. Самого вас і ній немає, оскільки ваша присутність заважала б їй. Тишина настільки є глибокою, що немає нікого, навіть вас. І ця тиша несе вам і істину, і любов, і тисячу інших благословень» [11, с.8]. Отже, за Ошо внутрішня тиша – це не просто стан ментальної пасивності який дозволяє тільки розслабитися, а є мистичним досвідом наближення людини до сакральних аспектів буття.

Подібним же чином слід навчитися усвідомлювати свої почуття та емоції, результатом чого буде внутрішня цілісність, тобто єдність поведінки, мислення і почуттів людини. Останній крок, який залишається зробити людині на шляху самопізнання та самоусвідомлення - це усвідомити власне усвідомлення, що робить людину буддою, пробудженою, містичною [12, с.7]. Отже, «усвідомити свою усвідомленість» звучить щонайменше дивно, але, саме тому, це вже і є мистичний досвід, що принципово не може бути раціональним, вербалізованим, доступним обмеженому розуму.

Отже, можна зробити висновок, що вчення Раджніша є адекватною відповіддю викликам ХХ століття. Його вчення націлене на подолання відчуження людини від самої себе та світу. Якщо заклик Сократа до людей було "Пізнайте самих себе!", то заклик Ошо - "Станьте усвідомленими!". Власне із усвідомленням він пов'язує і містичний процес пробудження. Всі психотехніки, що практикуються і зараз послідовниками Раджніша в медитаційних таборах у всьому світі спрямовані на те, щоб людина могла подолати невротичний стан, внутрішню роздробленість, опанувати саму себе, пізнати свої власні глибини і відкрити в собі Бога: "Так само як кожне дерево йде корінням в землю, свідомість кожного з нас йде корінням в Бога. Повнота свідомості і є Бог. Медитація - це міст, по якому ти йдеш до витоків власного буття" [13, С. 277].

Література

1. Дворкин А.Л. Сектоведение. Тоталитарные секты: опыт систематического исследования./ Издательство братства им. св. князя Александра Невского – Нижний Новгород, 2002 [Електронний ресурс] //–Режимдоступу: <http://pravbeseda.ru/library/index.php?page=book&id=919>
2. Маркузе Г. Одномерный человек. –М.: «REFL-book», 1994.- 368 с.

3. Фромм Э. Психоанализ и религия // Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1990. – С. 143-221.
4. Ошо Вечерние медитации – К.:»София»; М.: ИД «София», 2003. -336 с.
5. Фромм Э. Психоанализ и религия // Сумерки богов. – М.: Политиздат, 1990. – С. 143-221.
6. Там само.
7. Там само.
8. Там само.
9. Ошо Осознанность. Ключ к жизни в равновесии – Санкт-Петербург: ИД «Весь», 2002. – 213 с.
10. Там само.
11. Ошо Медитация: первак и последняя свобода –М.: «Нирвана», 2000. -256 с.
12. Там само.
13. Ошо Вечерние медитации – К.:»София»; М.: ИД «София», 2003. -336 с.

Резюме. У статті розглядається вчення відомого індійського містика Бхагавана Шрі Раджніша, показується його зв'язок з дослідженнями представників Франкфуртської школи та висвітлюється психотерапевтичні аспекти його містичного вчення, що націлені на подолання відчуження людини від самої себе та світу. **Ключові слова:** містика, дегуманізація, відчуження, усвідомлюваність, медитація.

Резюме. В статье рассматривается теория известного индийского мистика Бхагавана Шри Раджниша, показывается его связь с исследователями Франкфуртской школы, раскрыты психотерапевтические аспекты его мистического учения, направленного на преодоление отчуждения человека от самого себя. **Ключевые слова:** мистика, дегуманизация, отчуждение, осознание, медитация.

© 2012

А. М. Камінська (м. Дніпропетровськ)
 О. М. Полянничко (м. Київ)
 О.М. Усатенко (м. Ялта)

ОПТИМІЗАЦІЯ ВЗАЄМОВІДНОСИН БАТЬКІВ ІЗ ДІТЬМИ ШЛЯХОМ ПСИХОКОРЕКЦІЇ ЗА МЕТОДОМ АСПН

Постановка проблеми. Після народження дитини перед батьками постає питання: «Чого ви бажаєте своїй дитині?», відповіддю на яке є бажання, щоб вона була щасливою в сім'ї. Дослідження проблеми щастя започатковане ще у філософських пошуках. Гельвецій писав, що щастя людей полягає у тому, щоб любити робити те, що вони мають робити. За індійською народною мудрістю задоволеність і є щастя [1, с. 94]. З кожним із цих висловлювань можна погодитись. Постає питання як досягти такого стану, адже дитина від народження бажає тільки задоволення власних потреб: вчасно подана їжа, безпека, постійний контакт з найближчими для неї людьми. З її дорослішанням батьки (або люди, що їх замінюють) все більше докладають зусиль до її виховання, яке все більше обмежує її бажання і потреби рамками встановленими суспільством.

Мета статті полягає у об'єктивуванні необхідності особистісної психокорекції молодими батьками для упередження небажаних негативних впливів на виховання дітей та формування в них тих якостей та гідностей характеру, які відповідатимуть психологічно здоровій людині.

Виклад основного матеріалу. Філософський словник так визначає виховання – «процес цілеспрямованого систематичного прищеплення індивідам моральних норм, понять, поглядів, способів і форм діяльності та поведінки, прийнятих в даному суспільстві» [2, с. 56].

Зрозуміло, що щастя людини значною мірою визначається вихованими впливами на неї батьків, які мають доленосний характер. Особливо випукло це презентується у психокорекційній роботі за методом активного соціально-психологічного навчання (АСПН), розробленого академіком НАПН України Т. С. Яценко. У процесі психокорекції відкриваються психологічні резерви та можливості суб'єкта в його особистісному розвитку через виявлення травмивного минулого досвіду та інфантильних фіксацій, які впливають на формування особистісної проблематики. Групова психокорекція ґрунтується на психодинамічному підході до пізнання інфантильних детермінант труднощів людей у спілкуванні, обумовлених внутрішніми суперечностями психіки. Виходячи з багаторічних досліджень Т.С. Яценко стверджує, що дисфункції психіки детерміновані не лише об'єктивними закономірностями формування несвідомої сфери, індивідуально-неповторним життєвим досвідом конкретного суб'єкта, а й вихованими впливами з боку близьких людей, що мали місце у дитинстві. Важливо розуміти сутність впливу особистісної проблеми, якою нерідко обтяжені батьки, на формування дитячої психіки.

Педагогічна література переконує у необхідності виховання дітей, акцентуючись на розвиткові їх емоційних відносин з батьками, адже основний вклад в психологічне майбутнє дитини закладається від